

CASA DE MENJARS
LA PALMA
 Antiga casa Llorenç
JOAQUIM SOLER
 La més antiga i econòmica de Sabadell.
 Dispesers a tot estar des de 25 pessetes setmanals
Carrer de Bèlgica, 50-52

EL POBLE

ANY I

NÚM. 29

SABADELL, DIJOUS 5 DE MAIG 1932

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: C. SANT PERE, 31 - TELÈFON 2333 - IMPREMTA: RAMBLA DE LA REPÚBLICA, 65

NÚMERO SOLT: 10 CTS.

LA CORRESPONDÈNCIA AL DIRECTOR

Totes les actituds seran ridícules davant de la realitat catalana i dels catalans, ja que som com som i no se'n pot canviar la naturalesa tal com no es poden treure les taques de la lluna.

Més escoles

La sincera allocució dirigida a tots els sabadellencs pel president de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de la ciutat, el nostre amic Joan Mora, en ocasió d'inaugurar-se les vuit escoles creades pel Municipi, planteja un cas de responsabilitat moral, cívica i ciutadana, a tots els homes que veritablement sentin el problema escolar de Sabadell.

Després dels tràmits, sempre llarguissims i penosos que requereix una obra d'aquesta naturalesa, al cap d'un any d'implantar-se la República, ja funcionen aquestes institucions escolars que es deuen a la iniciativa dels regidors republicans de Sabadell. Això vol dir que en un plaç relativament curt, s'ha aconseguit molts anys de feina, perquè dintre el règim monàrquic, malgrat s'haguessin efectuat esforços titànics, no s'hauria portat a terme la creació i la inauguració simultània de vuit escoles.

Aquest és el primer pas que es dona a Sabadell, en endegar el seu problema de cultura popular, que tantes deficiències tenia i té encara, puix que la població escolar és densíssima, i les vuit escoles inaugurades resolen només que un aspecte del problema. Cal enfocar immediatament la creació dels grups escolars amb els quals quedí assegurada l'educació i la instrucció dels infants sabadellencs, alguns abandonats a la deriva de les negligències paternals, altres sotmesos a un règim de disciplina pedagògica que no satisfà els pares llurs, però que per manca d'institucions escolars que els siguin pròpies, no poden lliurar els seus fills a l'aixopluc de les aules que ells desitgen.

Els homes liberals de Sabadell, tenen ara la responsabilitat de continuar l'obra dels regidors republicans, en l'aspecte de col·laborar en les escoles ja inaugurades i en exigir de l'Ajuntament que no retardi la creació de les que encara manquen segons el contingent escolar de Sabadell.

En un i altre cas, han de pensar que sols amb la República aconseguiran els seus desitjos i veuran dignament coronats els propòsits dels regidors que formen la majoria municipal. No podem descuidar de mantenir amb tota convicció els ideals que portaren triomfant el nou règim, perquè un abandonó o una neutralitat en l'obra republicana, que ens és comú a tots els ciutadans, portaria una intromissió de les avantguardes de les dretes, i llavors seria impossible implantar les escoles que encara falten construir.

L'obra escolar que realitza la Comissió de Cultura del nostre Ajuntament és l'obra més positiva que deurem a la República. Sense crear aquests interessos culturals, sense l'expansió necessària de la potencialitat ideològica que informa el nou règim, aquest hauria insaurat tant sols una etapa lírica, utòpica i sentimental, i és precis que comenci els fonaments d'una

A les Hurdes!

No és un crit de guerra. És la rèplica que vol dir "cuideu-vos de casa vostra".

Altra volta a Madrid han aixecat el crit al cel els pressumptes pares de la Pàtria.

L'Ateneu, el Círcol Mercantil i les redaccions de varis periòdics retardataris, s'han tornat a convertir en escenari del teatre clàssic castellà, que de tard en tard ens dona interpretacions ben recixides del perenne Quixot.

A últims de setmana sembla que els més afamats protagonistes del Cavaller de la trista figura, donaran funció de gala al Parlament de la República, la Meca de les seves expansions patriotes.

Pel llenguatge plateresc que usen aquesta mitja dotzena de polítics corcats, castellans naturals i adoptius els altres, donen la sensació — si no els coneguéssim — que a Castella ja ho tenen tot escatit i ben resolt. Ells, amb els seus savis barbuts i amb la Universitat universal de Salamanca, ja no tenen per què preocupar-se de problemes polítics, ni culturals, ni agraris. Es troben al rovell de l'ou de la perfecció i com que són bones persones i bons amics de Catalunya, es proposen civilitzar-nos, injectant-nos la saba castellanitzant i treient-nos dels dits aquesta decolorada espingarda.

Com si no els coneguéssim. Com si pels catalans, com pels bascos, fos un secret la cultura de Castella.

Dos anys he viscut entre ells, i no m'han calgut gaires esforços per a mesurar el retardament cultural i social de les terres de l'Oest d'Espanya.

Castella no ha resolt i quasi bé ni l'ha estudiat mai seriosament el seu difícil problema dels latifundis. Haurà d'ésser, oh paradoxa, un ministre català el qui el mení per camins de solució.

Castella tampoc ha resolt el seu problema industrial. Mentre a Catalunya i València treballen molts milers de telers de teixits de llana, a Castella no han trobat la manera de fer-ne funcionar tot l'any, un parell de centenars escassos.

Mentre els nostres obrers teixidors — per citar un exemple en l'ordre social — produeixen normalment als voltants de 35.000 passades per jornada de vuit hores, els seus camarades castellans escassament arriben a 20.000; però, això sí, no parlem de sous ni de jornals, i no parlem de crisis de treball, ni d'assegurances per malalties, ni del baix tracte social que es dona al proletariat, ni de la misèria dels pobres, ni de cases per obrers. Tot això en l'ordre social, però en l'ordre cultural, no hi cerqueu biblioteques públiques, ni Museus municipals, ni Ateneus, ni capellans que treballin, ni rics que es preocupin.

Si l'Unamuno i el Rojo Villanova i l'Alcalde de Burgos, per exemple, es preocupessin més del que els envolta, si es treguessin de sobre la mania centralitzadora, potser s'adonarien que l'illot acantilat que sempre blasmen, ja fa molts anys que s'ha tret de les seves espallides els fardells pesants que eren un lastre incòmode per a caminar endavant. I en lloc de parlar-nos de Maragall i de Mistral, que els coneixem infinitament més que ells, podrien parlar-nos de la sobrança que tenen en relació a nosaltres, d'analfabets, d'obrers sense feina, de cases insalubres, de "señoritos" desenfainats, i casinos i tavernes i rics que gandulegen. I això que tiren amb mauser.

Però tot aquest balanç de misèria no és res, comparat amb el problema paorós que tenen a quatre passes i que constantment els està contagiant: les Hurdes.

Ran d'una excursió pue hi vaig fer pel setembre de l'any passat, vaig escriure una impressió lleugera que avui ve a tomb per a ésser reproduïda.

Deia en el Butlletí del Centre Excursionista "Sabadell".

"L'espectacle de les Mestes, que ens diuen que és el millor poble de les Hurdes, és impressionant de debò. Hom no es pot imaginar la recollada de segles que hem fet en mitja hora escassa d'auto".

No pensem fer una descripció d'aquest femer humà que és la vergonya més gran que pot pesar sobre un poble europeu, altrament poca cosa podem dir perquè poca estona hi hem estat, però sí la suficient per mesurar la importància d'aquest cranc de la cultura espanyola.

Les Mestes són una sèrie de cossos de fang i pissarra, producte del país, a l'altura dels nostres nasos. Sembla un poblat de teulades. L'edificació característica són quatre patets, una pissarra a sobre i un forat per entrar-hi, sense altra ventilació i sense altra llum que la que bonament vulgui passar per aquest forat que en podríem dir l'entrada i a dins d'aquest cau s'hi aixopluguen homes, dones, mainada i el bestiar.

Quiscuna casa hi ha, molt poques, que tenen pis, però, a dir veritat, poca diferència hi ha amb els caus de planta baixa.

Una mala església, pobra com tot plegat, acaba d'arrodonir la decoració.

Uns quants habitants vénen a rebre'ns, són desferres de persona, paquets d'ossos sota una funda groga i bruta i amb una mica de vida per anar tirant. El que està enfront dels nostres ulls, són les escorrialles d'un raça al punt culminant de la degeneració i de la misèria. En veure'ns vénen a practicar amb cara de santa resignació la seva millor indústria, demanar almoïna.

La gent són menuts, arronçats, decrepits, envellits en la flor de la joventut i completament esgotats. Els hurdans no són pas salvatges ni delents, no és més que una ra-

ça que a força de lluites i privacions ha estat vençuda pels veïns i per la muntanya.

Tot el que des d'ací es veu, que és molt i molt alt, el plat fort de la Serra de Gata, estava, altre temps curull de boscos, abundant-hi el suro i les oliveres, però els castellans de la Serra de França, particularment els de l'Alberca, ajudats pel feudalisme dels Ducs d'Alba, en passaren els taps, tal com van fer també amb les Batueques, i el que deixaren els castellans ho remataren els aiguats, els temporals i l'incendi, i aquí acaba la raça que en una lluita de segles ha quedat enterrada entre aquestes muntanyes vençuda per uns mals veïns i un mal clima i abandonada a la bona de Déu esperant que algun dia el Monarca Africà se'n dongués vergonya.

Els hurdans, per les seves faccions i per la resignació, que se'ls veu prou bé a sobre, denoten ésser bona gent, practiquen escassament el crim, però porten a sobre un lastre de segles de derrota moral i física que els ha dut al grau màxim de la depauperació i de la misèria espiritual. Són morbosos per herència secular, raquítics i propensos a tots els vicis i a totes les xacres. La febre palúdica fa estralls entre aquesta gent que té una mortalitat del cent per mil.

Per si tot plegat fos poc, amb motiu de la repoblació forestal, una obra certament admirable del Patronat, acudiren a treballar a aquestes muntanyes centenars de portuguesos, de l'Extramadura portuguesa, puix els del país per a res serveixen, i aquells famèlics faritzeus feren de les seves cultivant totes les calamitats de què és capaç l'home.

A les Hurdes hi ha carència absoluta d'higiene i no parlem de l'alimentació i de la cultura perquè fóra picar en ferro fred.

Per tot el que hem vist, tenim el convenciment que l'obra del Patronat sols tindrà una eficàcia i aquesta és el ressorgiment dels grans boscos que constituïran una riquesa considerable, però la raça humana ja no hi ha qui la salvi, tal és la seva degeneració.

Una mica apartat del poble hi veiem un edifici modern, blanc; és una factoria del Patronat que els hurdans ens diuen que és la casa del senyor rei.

No tardem molt a abandonar aquest cementiri al viu, depriment i repugnant que venç la moral del més insensible.

Tornem pel mateix camí, passant altra volta per davant de la vall de les Batueques, traspasant-les un tros i hom no s'explica com és possible posar de costat dues coses tan oposades, el cel i l'infern.

Desfem el camí internant-nos per terres serranes de Salamanca, els antics feudals i botxins de les Hurdes que, dit sigui de pas, no tenen ni la misèria ni la bondat d'aquells infeliços mortals. Aquí sí que la gent té un punt força accentuat de salvatgisme posat en pràc-

ca que a força de lluites i privacions ha estat vençuda pels veïns i per la muntanya.

Tot el que des d'ací es veu, que és molt i molt alt, el plat fort de la Serra de Gata, estava, altre temps curull de boscos, abundant-hi el suro i les oliveres, però els castellans de la Serra de França, particularment els de l'Alberca, ajudats pel feudalisme dels Ducs d'Alba, en passaren els taps, tal com van fer també amb les Batueques, i el que deixaren els castellans ho remataren els aiguats, els temporals i l'incendi, i aquí acaba la raça que en una lluita de segles ha quedat enterrada entre aquestes muntanyes vençuda per uns mals veïns i un mal clima i abandonada a la bona de Déu esperant que algun dia el Monarca Africà se'n dongués vergonya.

Els hurdans, per les seves faccions i per la resignació, que se'ls veu prou bé a sobre, denoten ésser bona gent, practiquen escassament el crim, però porten a sobre un lastre de segles de derrota moral i física que els ha dut al grau màxim de la depauperació i de la misèria espiritual. Són morbosos per herència secular, raquítics i propensos a tots els vicis i a totes les xacres. La febre palúdica fa estralls entre aquesta gent que té una mortalitat del cent per mil.

Per si tot plegat fos poc, amb motiu de la repoblació forestal, una obra certament admirable del Patronat, acudiren a treballar a aquestes muntanyes centenars de portuguesos, de l'Extramadura portuguesa, puix els del país per a res serveixen, i aquells famèlics faritzeus feren de les seves cultivant totes les calamitats de què és capaç l'home.

A les Hurdes hi ha carència absoluta d'higiene i no parlem de l'alimentació i de la cultura perquè fóra picar en ferro fred.

Per tot el que hem vist, tenim el convenciment que l'obra del Patronat sols tindrà una eficàcia i aquesta és el ressorgiment dels grans boscos que constituïran una riquesa considerable, però la raça humana ja no hi ha qui la salvi, tal és la seva degeneració.

Una mica apartat del poble hi veiem un edifici modern, blanc; és una factoria del Patronat que els hurdans ens diuen que és la casa del senyor rei.

No tardem molt a abandonar aquest cementiri al viu, depriment i repugnant que venç la moral del més insensible.

Tornem pel mateix camí, passant altra volta per davant de la vall de les Batueques, traspasant-les un tros i hom no s'explica com és possible posar de costat dues coses tan oposades, el cel i l'infern.

Desfem el camí internant-nos per terres serranes de Salamanca, els antics feudals i botxins de les Hurdes que, dit sigui de pas, no tenen ni la misèria ni la bondat d'aquells infeliços mortals. Aquí sí que la gent té un punt força accentuat de salvatgisme posat en pràc-

ca que a força de lluites i privacions ha estat vençuda pels veïns i per la muntanya.

Tot el que des d'ací es veu, que és molt i molt alt, el plat fort de la Serra de Gata, estava, altre temps curull de boscos, abundant-hi el suro i les oliveres, però els castellans de la Serra de França, particularment els de l'Alberca, ajudats pel feudalisme dels Ducs d'Alba, en passaren els taps, tal com van fer també amb les Batueques, i el que deixaren els castellans ho remataren els aiguats, els temporals i l'incendi, i aquí acaba la raça que en una lluita de segles ha quedat enterrada entre aquestes muntanyes vençuda per uns mals veïns i un mal clima i abandonada a la bona de Déu esperant que algun dia el Monarca Africà se'n dongués vergonya.

Els hurdans, per les seves faccions i per la resignació, que se'ls veu prou bé a sobre, denoten ésser bona gent, practiquen escassament el crim, però porten a sobre un lastre de segles de derrota moral i física que els ha dut al grau màxim de la depauperació i de la misèria espiritual. Són morbosos per herència secular, raquítics i propensos a tots els vicis i a totes les xacres. La febre palúdica fa estralls entre aquesta gent que té una mortalitat del cent per mil.

LA POLITICA

El sistema electoral a Catalunya

El passat dilluns, a la tarda, van reunir-se amb el senyor Macià, a la residència oficial d'aquest, els representants dels partits catalans per tractar de la manera com s'efectuarian les primeres eleccions a Catalunya i dels debats que poden originar-se al Parlament quan es discuteixi l'Estatut.

Van assistir-hi els senyors Serrallera, pels radicals; el senyor Jimenez, per l'Extrema Esquerra Federal; Lluhi per l'Esquerra; Puig de la Bellacasa, per la Lliga, i en representació del senyor Abadal, Serra i Moret, de la Unió Socialista de Catalunya; Carrasco, de la Unió Democràtica de Catalunya; Nicolau d'Olwer, pel Partit Catalanista Republicà, i Hurtado.

Aquesta reunió va acabar a les set de la tarda. El senyor Macià, després va fer les següents manifestacions:

He reunit els caps dels partits polítics catalans, continuant el canvi d'impressions respecte la forma de sistema electoral que s'adoptarà en les vinentes eleccions de diputats a la Generalitat. Tornarem encara a reunir-nos abans de l'aprovació de l'Estatut, i immediatament d'aprovat faré públic quin serà el procediment a seguir.

Segueixen els cotxes desfent camí sense que ens puguem treure de sobre la visió aclaparadora de les Hurdes, però els companys castellans, creient que canviaven de tema, comenten el discurs que han llegit en el diari, que ací en diuen "el papel", fent-ne grans elogis, de l'incommensurable savi de Salamanca, pronunciat aquells dies amb una felicitat paròdia del Quixot, al Parlament de la República, enaltint l'eficàcia i la força formidable de la cultura castellana i compadint-se amb gran dramatisme dels pobres suïcides que seguim tirant amb espingarda.

Per respecte als companys no em vaig rebentar de riure.

Ací acabava el meu reportatge de llavors i avui encara hi haig d'afegir, que el més xocant de tot, a mic lector, és que tot aquest desgavell castellà, es troba a una cinquantesena de quilòmetres de la Universitat universal de Salamanca, tan sovint exalçada per la fantasia desenfrenada de l'Unamuno.

I com si no els coneguéssim, com si no hagués passat res, ens tornaran a fer el Quixot, parlant-nos de les glòries de Castella i de les excel·lències de la llengua castellana.

A les Hurdes, castellans!

Lluís CREUS MARCH.

La gent són menuts, arronçats, decrepits, envellits en la flor de la joventut i completament esgotats. Els hurdans no són pas salvatges ni delents, no és més que una ra-

ca que a força de lluites i privacions ha estat vençuda pels veïns i per la muntanya.